

3 країни рижу та опію

КУПИТИ

Софія Яблонська - українська тревел-блогерка, кінооператорка, фотографиня, письменниця, емансипантка та феміністка, яка здійснила навколосвітню подорож.

«З країни рижу та опію» - це захопливий тревелог, що відкриває світ Китаю 30-х років минулого століття. Софія щиро й без прикрас ділиться тим, як стала залежною від опію і була свідком страти «піратів».

Яблонська не лише спостерігала за життям Китаю, а й намагалася зафіксувати його на плівці. Та через віру китайців у те, що «одиноким погляд магічного апарату в силі нагнати на них хворобу, а то й смерть», часто їй доводилося годинами чекати, псувати плівку, а потім іти ні з чим. Щоб мати змогу працювати, вона винайняла приміщення, створивши ілюзію справжньої комерційної діяльності, і з вікна знімала місцевих.

«Поїхала я в Китай, щоб побачити китайців, щоб пізнати їхнє життя, звичаї, мистецтво, віру», - писала Яблонська у своїх спогадах.

Про серію «Неканонічний канон»

Міркуючи про канон української літератури, в пам'яті спливають лише кілька прізвищ зі шкільної програми - Шевченко, Франко, Нечуй-Левицький. Хоча насправді цей перелік значно більший та різноманітніший.

Перед вами серія «Неканонічний канон», за допомогою якої ми хочемо поговорити про всіх тих, кого ми не знали, чиї тексти ми читали, не розуміючи контексту тогочасної реальності. Перед вами серія, покликана перевідкрити знайомих незнайомців. У ній ви знайдете цілий спектр українських авторів та їхніх творів - від Підмогильного і Багряного до Хвильового та Йогансена, від вишуканого інтелектуального роману до динамічного пригодницького, від новаторської урбаністичної прози до психологічних текстів.

Кожен текст супроводжується ключами для прочитання від українських літературознавців. Вони розкажуть, на що варто звернути увагу, і допоможуть подивитися на тексти українських класиків по-новому.

● **СОФІЯ ЯБЛОНСЬКА.** З країни рижу
та опію

● СОФІЯ ЯБЛОНСЬКА. З країни рижу
та опію

віхОла
Київ · 2025

УДК 821.161.2-32

Я14

Яблонська Софія

Я14 З країни рижу та опію / Софія Яблонська; післям. Олени Галети. — Київ : Віхола, 2025. — 200 с. — (Серія «Неканонічний канон»).

ISBN 978-617-8517-87-8

Софія Яблонська — українська тревел-блогерка, кінооператорка, фотографія, письменниця, емансипантка та феміністка, яка здійснила навколосвітню подорож.

«З країни рижу та опію» — це захопливий тревелог, що відкриває світ Китаю 30-х років минулого століття. Софія щиро й без прикрас ділиться тим, як стала залежною від опію і була свідком страти «піратів».

Яблонська не лише спостерігала за життям Китаю, а й намагалася зафіксувати його на плівці. Та через віру китайців у те, що «одиноким погляд магічного апарату в силі нагнати на них хворобу, а то й смерть», часто їй доводилося годинами чекати, псувати плівку, а потім іти ні з чим. Щоб мати змогу працювати, вона винайняла приміщення, створивши ілюзію справжньої комерційної діяльності, і з вікна знімала місцевих.

«Поїхала я в Китай, щоб побачити китайців, щоб пізнати їхнє життя, звичаї, мистецтво, віру», — писала Яблонська у своїх спогадах.

УДК 821.161.2-32

Текст звірено за виданням: Яблонська Софія. З країни рижу та опію : роман / упоряд. : А. Беницький, В. Гоменюк. — Київ : Родовід, 2018.

Усі права застережено. Будь-яку частину цього видання в будь-якій формі та будь-яким способом без письмової згоди видавництва і правовласників відтворювати заборонено.

© Олена Галета, післямова, 2025

© Володимир Гавриш, обкладинка, 2025

© ТОВ «Віхола», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2025

неканонічний канон:

Коли міркуєш про канон української літератури, у пам'яті спливають лише кілька прізвищ зі шкільної програми — Шевченко, Франко, Нечуй-Левицький... Хоча насправді цей перелік значно ширший та різноманітніший.

Перед вами серія «Неканонічний канон», за допомогою якої ми хочемо поговорити про всіх тих, кого не знали, чиї тексти ми читали, не розуміючи контексту тогочасної реальності. Перед вами серія, покликана перевідрити знайомих незнайомців. У ній ви знайдете цілий спектр українських авторів та їхніх творів — від Підмогильного і Багряного до Хвильового та Йогансена, від вишуканого інтелектуального роману до динамічного пригодницького, від новаторської урбаністичної прози до психологічних текстів.

Кожен текст супроводжується ключами для прочитання від українських літературознавців. Вони розкажуть, на що варто звернути увагу, і допоможуть подивитися на твори українських класиків по-новому.

З країни рижу та опію

Дорога в країну піратів

Сьогодні я вже таки справді їду в Юнан¹, навіть сиджу в поїзді, який за хвилину перешмигне на другий бік границі з Тонкіну² в Юнан. В Юнан не завсіди можна їхати, бо як не пірати своїми нападами на поїзди, то гірські обломи на залізничному шляху або зірвані водою мости переривають дорогу на довгий час. Тепер, кажуть, сухий сезон, отже пірати поїхали просохлими доріжками вглиб гір шукати свіжого повітря та свіжої ловлі, а за той час попід мостами присохли водою розриті торічні прогалини, отже можна поки що проїхати аж до останньої стації юнанської залізниці — Юнан-Фу³.

Поїзд торохкотить по перекинутім понад пограничну Червону ріку⁴ мості, покидає Ляо-Кай⁵ та в'їздить крізь залізні ворота до Китаю.

Ревізія, паспорт, мито.

До мого переділу⁶ входить китайський митовий урядовець, в якого вигляд незвичайно важкий. Він каже мені відчинити мою валізку і з самого верху «знаходить» дві коробки рицинових капсулок — дотепний дарунок одного з моїх знайомих, що приніс мені їх на двірець⁷ у Ганої, мовляв, для кращого травлення китайських присмаків: столітніх яєць та не менше небезпечних піратських пригод. Упевняв мене мій знайомий, що одиноке спасення Китаю — в рицинусі.

— Чому не зголосили ви тих ліків? — питає дуже важко урядовець.

— Тому що я забула проковтнути їх, заки переступила китайську границю, — пояснила я з усміхом.

Це не перешкоджало китайцеві далі переводити свою анкету.

— Що це за ліки?

— На прочищення!!!

— Ви заплатите за них, — рішив він, — подвійну тарифу!

— Тому що це на прочищення?

— Тому що не зголосили!

— Але ж бо я вас запевняю, що це для особистого, а навіть негайного вжитку.

— Це байдуже, незголошені фармацевтичні предмети та ліки треба виміряти подвійно, — відчитав він напам'ять, наче «Отче наш». — Скільки ви за них платили?

— Це дарунок!

— Скільки коштував цей дарунок?

— Я саме не встигла запитати про це мого знайомого, бо ваш поїзд виїхав із стації три хвилини скоріше, ніж треба, навіть ми не встигли попрощатися. Чи ви не гадаєте, що я могла б мати до вас за це карні претенсії? Якби не ваш непередбачений поспіх, може, мій знайомий у цій сумній хвилині розстання саме був би сказав мені своє останнє рішуче слово, наприклад: «Мені здається, що я в вас закоханий!». Як ви гадаєте? — запитала я все ще сподіваючись розсміяти його направду перебільшену повагу.

Врешті я зміркувала, що з тим китайцем нецікаво розмовляти, бо він цілком не розуміє ні дотепів, ні мого гарного настрою, і рішила не зупиняти довше моєю справою поїзду: вихопила з його рук одну коробку, розірвала її денце і швидко проковтнула одну по одній чотири клейкі капсулки. Хоч я мало що не вдавилася, бо без води вони застрягали мені у горлі, я все-таки до сліз сміялася з виду китайця, що був такий переполоханий, начеб я троїлася наслідком його переслідування.

Другу коробку він усе ще розгублено тримав у руці. Коли я знову прийшла до голосу, пояснила, що дарую її йому, бо це ідеальний лік проти обструкції⁸ у замотаних митових справах... На мій жаль, він знову не зрозумів дотепу, зате зрозумів, що рицинус належить до нього, бо безцеремонно всунув коробку в одну зі своїх широких захованих кишень і врешті пустив поїзд у рух. Мені все ще цікаво, при якій недузі вжиє він цього ліку та чи розкусить одну по одній товстенькі капсулки рицинуса. Я певна, що тоді він мене згадає...

І знову поїзд сопе, сипле димом та саджею, грюкає по заржавілих шинах та дряпається вгору, мов слимак. Має зовсім такий вигляд, якби його ззаду хтось підпихав. Пильно стежу за краєвидом, шукаю його краси. Небо тут змінює потрошки свій біло-металевий одноманітний колір Тонкіну на густі хмари сухого юнанського сезону, який своїми вітрами висушив воду із хмар, що, бездушні, нависли між небом і землею, наче легкі жовтаві губки. А під хмарами силкуються на

краєвид підгірки, підліски, приділки — зовсім нерішуча околиця: ні то тропи, ні гористий Юнан.

Зате горяч у поїзді ще тяжча за дельтійську, бо ці маленькі горбки густим ланцом заступили вітрові перехід у свої долини. А може, це вина китайського мита, що даром нічого не перепускає до себе з чужини. Навіть вітрів. На моє спітніле обличчя падають хмари саджі та диму, так що після південної їзди маю вигляд не то китаянки, а найрасовішої чорної сенегальки⁹ з виверненими напухлими устами.

На стаціях до поїзду підходять китайці, приносять незрілі овочі¹⁰ та густий чай. Я попиваю гарячу юшку з чайника (ніщо краще не неутралізує зовнішньої спеки), навіть не зважаю на його дивний та дуже підозрілий смак — так спрага заглушила всяке почуття несмаку та огиди.

Попри поїзд переходять дрібними кроками китайці у своїх широкоорукавих загортках та чорних шапочках на чубку голови — зовсім подібні до тих, що нам їх змалку показують у школі, а пізніше — у сензаційних образах у кіні. У дійсність їх віримо лише наполовину.

Китайці гризуть зернята, перешіптуються, інші вигукують свої прихвали чаю або солодоців, ще деякі тихцем, задумано, з очима в землю їдуть тінню попід мур — плянують...

Другого дня їзди, підвечір, я врешті вперше побачила прославлені справжні китаянки на малесеньких ніжках, що стрибають з одної на другу, наче горобці. Дивлячися на їх дрібні стриби, на їх якби механічну ходу манекінів, я врешті рішила запитати мого сусіда-китайця про походження тих незвичайних жінок з карликовими ніжками. Він пояснив мені, що це не зовсім окрема раса людей, а стародавній збережений звичай сповивати від дитинства ноги жінкам, аж доки вони не стануть маленькі та майже кругленькі, бо на них жінці нелегко втекти з дому її пана-чоловіка.

— Маленькі ноги жінки — це її гордощі, — поясняв він. — Я маю три доньки, розуміється, вже заміжні, бо вони мають найменші ноги з цілої околиці...

— Як же довго тривають ці тортури? — запитала я.

— Більш-менше десять літ, від п'яток до п'ятнадцяти.

— І цілих десять літ ваші жінки покірливо це зносять?

— Навіть часом з гордістю.

— Це неймовірно!

— Нема краси, пані, яка не коштувала би нам оплати терпінням.

Я замовкла. Спочутливо споглядаючи на китаянок, що стрибають, навантажені кошами, здовж поїзду, я подивляла їх зручність, як утримують рівновагу на своїх округлих ніжках без широкої підстави нормальних стіп.

Із щораз то більшим подивом і зацікавленням їду вглиб Китаю, у край, який досі в моїй уяві належав до легенди, до світа неможливостей.

Поїзд сопе, повзе вгору, переїздить крізь села, містечка, ріки, влазить попід довгі тунелі, наповнені темрявою, густим димом та ґазами, що затроюють повітря. Ці тунелі — це справжні вправи віддихової витривалости. У них поневолі затикаєш хусткою носа та уста, бо інакше затхнешся ґазами. Кожного разу по виїзді з тунелю ми, я та мій сусіда, уважливо та привітно всміхаємося один до одного з виразом співчуття. Байдужий на наші почування, бездушний поїзд заєдно гуркотить, щораз то щедріше сипле іскрами, димом та вогнем, мов скажена звірюка в погоні за ворогом.

Переїхавши щонайменше тридцять тунелів, я врешті призналася моєму сусідові, що мені млосно від цієї одноманітності тунелевого пейзажу. Хоч він заперечив мені та пояснив, що краса не повинна вражати нас своєю ріжноманітністю, а власне, її вартість у постійності та невтомному повторюванні тих самих колірів, вражінь та форм. На доказ цього він обіцяв мені, що буду мати щастя ствердити це особисто, рахуючи тунелі та подивляючи «глибину» їх барв. Врешті він запевнив мене, що я не в силі зрозуміти величі цього залізничного шляху, доки не переїхала останнього тунелю, себто сто сімдесят дев'ятого.

— Неможливо? — перепитала я, збентежена перспективою ще сто тридцяти дев'яти тунелів.

— Ви захоплені, правда? Я це розумію. Ніхто не може бути байдужий на велич наших юнанських гір. Недурно вони називаються «гори сто тисяч вершків».

«Дивний китаєць», — подумала я. Він міряв красу певною кількістю повторюваних чисел... Чим більше тунелів, хоч і він у них душиться,

тим більший його подив; чим більше вершків у гір, тим певніша запорука їх краси. «Хоч це, може, тільки вина свіжого впливу на нього європейської цивілізації, якої він не зрозумів як слід...» — виправдувала я його, як могла, бо ж не могла я повірити в те, що в Китаї вже не віднайду й сліду цієї тонкості, вирафінування, уяви та смаку, які я подивляла в Європі на старих зразках китайського мистецтва.

Зажурена долею Китаю, його мистецтва та впливом на нього Європи, врешті підвечір я приїхала в Амі-Чай. Це другий і останній етап з Ганої в Юнан-Фу.

Амі-Чай

На жаль, в самотньому готелику цього прославленого міста піратів, де я зупинилася на ніч, господар усе змобілізував на мої послуги: мухи, комарі, блощиці, несвіже м'ясо на вечеру, злодіїв опівночі, музику та гамір до досвітків — одним словом, усе, з винятком єдиної приємності, на яку я покладала стільки сподівань, — гарячої купелі.

— Все, що ви собі бажаєте... — виправдувався він. — Може, мандрівний театр? Але ванну?.. У цілому місті не знайдете, навіть напоказ.

Коли я згадала, що саме в надії на ту ванну я відмовила гостинні запитання мого китайця-сусіда з поїзду в його рідний дім та з цим утратила можливість ближче зазнати з родинним життям китайців, ще й з його трьома доньками, з яких одна має найменші ноги з цілої околиці, то серце з жалю задудніло в мені, як порожня криниця, коли плюнеш в її глибоке дно.

Вже з пів години минуло, відколи я непорушно чекала на замовлений чай, спершися на поруччя балкону, що повис під високим вікном моєї кімнати, над сумовитою, захмареною від вечора долиною. А чай все ще десь варився на триніжках, довкола яких слуги грали на скрипці та співали китайських пісень. З досади і я собі заспівала «А соловейко тьохкав: все тьох, та й тьох, та тьох...»¹¹. Ця пісня нагадала мені щось рідного, такого близького, хоч вже майже забутого.

Звідки нараз взялася та, мов зачарована, густа хмара? Не знаю. У Китаї взагалі трудно що зрозуміти. Хмара надбігла, низько нависла над самим моїм бальконом та ледве я встигла скинути із себе одяг, витягти з валізки кусник мила та рушник, як із хмари вдарив рясний теплий душ — готова для мене купіль.

На дорозі, під бальконом, видно, вертаючись зі свого поля, зупинився зачарований моєю пантомімою якийсь китаєць, хоч ненадовго. Він нараз схилив голову та скоренько відійшов, певно, беручи мене за білу чарівницю у вечірньому трансі.

По цій несподіваній купелі, новонароджена, наче гриб по дощі, та знову білошкіра, я бадьоро збігла сходами на подвір'я, на велике здивування власника готелю — грека, який пів години перед тим бачив мій похоронний марш, схід по сходові, і був певний, що я тяжкохвора, бо інакше нащо ж мені тота гаряча ванна? Він навіть був обережно запропонував мені «знаменитого лікаря», свого доброго знайомого. Тепер він знову підбіг до мене та запитав, чи я не голодна, чи не потребую його послуг, чи обідатиму в готелі, чи вдоволена з кімнати, та накінець попередив мене не віддалятися самій від європейського центру міста, себто двірця, бо тутешні китайці ще не зовсім звикли до виду білих людей, мовляв, дуже ще полохливі. Я заспокоїла його і запевнила, що китайці — це мої «добрі старі знайомі», що вони мені не зроблять найменшої кривди та що я саме йду шукати одного з моїх «друзів». Я все ще думала про мого втраченого, невіджалуваного товариша подорожі.

На жаль, господар не міг мені пояснити, де саме живе мій «добрий друг» — такий-то китаєць, що носить синю довгу загортку з широкими рукавами, на голеній голові має чорну шапочку, а під шапочкою — вузенькі, скісні оченята. Грек був навіть дотепний, бо запевнив мене, що до якого дому я не ввійшла б, то напевно зустріну там одного з моїх «друзів», зовсім подібного до мого опису.

Не вважаючи на його пересторогу, я пішла глипнути одним оком на місто, заки впаде на нього китайська ніч. Рух юрби, спів продавців зупи, солодошів, нафти, ферментованих стручків фасолі, оклики караванярів, що з навантаженими мулами приїздили на нічліг у мури міста, вигуки пус-пусів¹², що тягли товстих китайських мандаринів¹³ у двоколісних возиках, врешті гавкіт голодних псів наповняли вулиці

таким дивним гамором, що від нього аж почала кружитися голова, наче на ярмаркових карузелях. Але я люблю карузелі, і тому цей рейвах зовсім не зупинив мого проходу, а навпаки: я йшла щораз то далі вглиб міста, розгортаючи руками непроникливу юрбу китайців, начеб насильно хотіла вдертися поміж них та збагнути секрет їх захованого життя.

Трохи далі юрба рідшає, вулиці звужуються, стають якісь повикручувані, довколишні, навіть часом безвихідні. Тоді я безрадно вертаюсь назад і знову йду наосліп: вперед, праворуч і ліворуч, то попрі високий мур, за яким крізь повибивані діри видно безмежні цвинтарні загони, вкриті зеленими, порослими травною гробами. Тут довкола все заніміло, наче заслухалося у вечірню тишу. Тільки десь далеко на гробі крикали ворони.

Я обернулася поза себе, щоб зятямити дорогу, куди мені слід вертатись, і нараз помітила у деякій «респективній» віддалі двох китайців, що беззвучно йшли за мною.

«Цікаві, певно, на білу жінку, — подумала я з деякою симпатією, — а які вони несмілі, не зважуються навіть наблизитися... А може, це їхній спосіб залицяння, якого я не розумію... — старалася я вияснити собі їх заховані до мене наміри, ворожі чи, може, повні пошани та подиву». Як тільки я ввійшла у вузьеньку темну вуличку ліворуч, десь за закутом загубила моїх перших уявлених китайських адміраторів¹⁴, зате з ледве відхилених дверей впала за мною якась солідна китайська лайка, з якої я зрозуміла тільки ворожий, образливий тон. Мовби на перший заклик, за нею посипалися інші з невидних уст. Навіть пси стали непривітно, злісно гавкати на мою появу, хоч ні один з них не осмілювався наблизитись до мене та хоч би шарпнути за плащ або вкусити за литку.

Я знову обернулася. Нікого, тільки там-сям рух примішаних дверей або тінь якоїсь постаті, що щезає за муром дому. Хоча невидними, я почувала себе окруженою зусібіч потайними поглядами, повними ненависти та бажання помсти.

Десь згори злетів мені під ноги тяжкий камінь, начеб сам відірвався з даху, а кілька хвилин пізніше інший, тим разом краще вимірений, ударив мене в шию. Довкола — ні перед, ні за мною — ні сліду людей,

начеб передмістя вимерло на мою появу. Навіть діти на мій вид хутко заходили в хату та зачиняли за собою двері.

Я старалася йти якнайповоліше та не проявляти найменшої уваги ні здивування, хоч уся бунтувалася проти цієї зрадницької боягузкості китайців та їх підступної атаки.

Ще трохи далі, на перехресті двох вуличок, здалека я знову побачила вже мені знайомі дві постаті китайців, що знову якимось чудом йшли у тому самому напрямку, що я, але кілька кроків переді мною: видно, скороченою вуличкою перетяли мені дорогу. Не було сумніву, що моя особа сильно цікавила тубильців, хоч тепер я вже була менше захоплена їх присутністю, а навіть трохи занепокоєна їх намірами. За мною впало ще кілька лайок та образливих спльовувань, а врешті мене вцілили кілька добре вимірянних каменюк; одна глибоко поранила мені руку, в якій я тримала мою подорожню торбину.

Я перев'язала рану та, силкуючись на спокій, пішла поволісеньки далі здовж непривітних вулиць. Ціле щастя, що я не мала при собі револьвера, бо інакше у приступі обурення я, напевне, стріляла б наосліп туди, звідки на мене летіло каміння. Навіть можливе, що китайці тільки й чекали на те, бо тоді «у самообороні» вони безкарно могли б мене поранити, ограбити, а навіть убити.

Обережна й чуйна, мов цькований звір, виминаючи удари каміння, я йшла самою серединою вулиці, хоч знала, що попри стіну — захисніше. Зате там, у темряві, поміж шпарами неприпертих дверей, не чекав на мене зрадливий китайський загнутий ніж.

Коли я врешті зрівнялася з першим китайцем, що навмисне звільнив кроку, я відчула на собі його потайний, хоч пронизливий погляд, який, напевно, шукав грошей крізь шкіру моєї торбини або м'якого місця між моїми ребрами, де встромити закривлений ніж.

Хоч я й прискішала ходи, вже по кількох кроках я випередила китайців, так що тепер вони крок за кроком йшли зовсім близько за мною. Довга вуличка ставала щораз то вужша — де-не-де, розвівши руки, можна було пальцями доторкнутись обох її боків, — а за нею й сам вечір на китайську манєру звузив свої зіниці так, що я ледве бачила кінці моїх черевиків. Тиша була повна: навіть пси перестали гавкотіти та камені перестали падати за мною. Хтозна, може на мене готовилася цікавіша атака?

Тут знову з одного боку вулиці десь узявся діравий мур, звідки повівало смородом незагребаних трупів, здохлини та міських відпадків. По тім мурі від зрадливого світла із вікон іноді падала тінь двох китайців, що беззвучно все ще йшли за мною. Кожної хвилини я вичікувала, як один з них врешті нападе мене. Певно, зловить мою шию у свої худі, костисті руки або вдарить мене по голові сучастим бамбусом¹⁵ так, щоб гострий сучок застряг...

Це вичікування ставало нестерпне! У таких хвилинах воно довжиться у безконечність.

«Собаки, — ганьбила я їх про себе, затискаючи зуби, щоб не крикнути, — чи раз ви вже вбивали свій ніж у білі ребра?! Нікчемні зрадники! Чому ж удвійку ви не кинетеся відверто на мене, не затягнете мого трупа за мур, щоби здерти з нього одяг і врешті забрати мою торбину? Уночі, тихо, безкарно — і сліду по мені не лишиться!.. Дрібні злодії! Боягузи, ви боїтеся цієї моєї руки, що я її тримаю у порожній кишені, ви боїтеся, що там револьвер?»

Я почувала безмежне, дике обурення на нікчемну поведінку тих боягузів. Тепер, наче провокуючи їх, я стала йти ще поволіше та прикидалася такою безтурботною, начеб я з насолодою проходжувалася бузковою алеєю свого саду у весняну місячну ніч. Хоч, по правді, мені настільки нестерпне було це вичікування, що врешті, сама не знаю чому, я рішила розвіяти їх сумніви щодо мого револьвера. Я поволі витягла мою руку з кишені, в якій досі нервово стискала невинне вічне перо.

Мені здавалося, що тепер атака з їх боку повинна би прийти негайно, хоч це продовження моїх тортур, очевидно, було у програмі тих китайців. Я пригадала собі, як для чистої приємності вони вміють тортурувати поволісіньки, щоб напоїти засудженця свідомістю його близької смерти, себе наситити видом хитро обдуманих тортур.

Ситуація ні настроїв далі нічим не змінялася. Десь із правого боку знову загавкотів якийсь пес.

Попереду безнадійно тяглася та сама вузьенька вуличка, яка дедалі змінялася в безлюдну доріжку поміж двома діравими мурами. Щойно тепер я зміркувала, що та доріжка зовсім не веде до міста, а навпаки, біжить геть від нього, кудись на лани та загони китайських цвинтарів. Після цього спостереження я рішила взяти перший праворуч закрут та

вернутися до міста, щоб тільки не вертатись цією самою вузьенькою дорогою, де діравий мур видавався мені межею поміж життям і смертю. Оба китайці далі беззвучно, наче мої власні тіні, повзли за мною вздовж стіни. Правобіч за закрутом затяжисто загавкотіли пси, мов до невидного місяця. Ледве я зрівнялася із другим закрутом, як звідтам впала на мене струя осліплого світла, від блиску якого я зажмурила непривичні зіниці.

«А може, це вже світло раю або пекла...» — блиснула в голові безглузда думка, заки я розкрила мої зіниці. Перед собою я побачила нічну сторожу п'яťох узброєних у рушниці з наставленими штиками жовнірів, з яких перший і останній освітлювали дорогу батарейними лампами.

Ледве зрозумівши в чому річ, я зараз глянула поза себе за моїми нерозлучними товаришами нічного полювання на пригоди. По них не лишилося більше сліду, як по справжніх тінях у повному світлі.

Я верталася в місто з ескортою китайських жовнірів, яким моя самотна присутність у тих небезпечних закутинах передмістя видалася дуже підозріла.

Так наївно, хоч не без досвіду, я провела свій перший вечір в Юнані — країні піратів.

З Амі-Чау я виїхала досвіта. У вагоні вже були інші пасажери, тим разом звичайні смертні — європейці. Знайомство й розмова з ними були для мене такі нецікаві, що я вперто встромила очі у вікно, мовби там когось пильно шукала, хоч тільки бачила якісь невиразні форми в імлі. Згадуючи приповідку «шукай і знайдеш», я всміхнулася сама до себе, бо вневдовзі у пейзажі справді найшла те, за чим шукали мої очі: чар і прославлену красу Юнанських гір.

Сонце зійшло рожеве і розігнало густу імлу з долин.

Крізь скелисті зеленолісі гори поїзд пнявся серпентиною до самих вершків, то нараз з'їздив стрімголов долину, немов байдужий на ціль своєї дороги химерний турист, якого цікавить тільки краса природи та нові вражіння. Краєвид справді уявляв собою цілу низку варіантів, яких тільки можна сподіватися від «сто-тисяч-вершкових» гір.

Стрімкі скелі сягають аж до самих хмар понад глибокі провалини, де з гуркотом пливе борзька ріка, вкрита каскадами водопадів. Там-сям,

де кілька верхів розступилося, рясні долини розтягають свій зелений диван побіч дзеркального озера, де відбиваються скелі всіх довколишніх верхів.

Нараз поміж двома тунелями поїзд в'їздить на повітряний міст, який повис над пропастю без дна. У захопленні я вже навіть не зважала на ці тунелі, що безпереривно наповняли очі й уста саджею, а вуха — тяжким шумом, ні на балачку моїх сусідів, яка ставала щораз горячіша.

Аж один з них підніс голос так високо, що я не могла не почути. Він так кричав, що я аж побоювалася за слабкі стіни тунелю...

— Цього не можна пробачити, забути! Хоча історія будови лінії вже перестаріла, хоча тема вичерпана, а похибки непоправні, за кожним разом, як переїжджаю сюди, мене охоплює невимовна лють. Подумати тільки: будувати дванадцять кілометрів залізничного шляху, масу тунелів, мостів та трудних закрутів тільки на те, щоби вернутися до пункту виїзду на другий бік долини — широкої всього на двісті метрів! Ось, гляньте тільки в долину! А ті вічні перерви руху через обвалини крихких гір або через прірви води на нетривкім піскуватоглинястому терені¹⁶... Якби я міг, післав би цю цілу дирекцію будови просто на шибеницю!

Хоч гуркіт поїзду заглушував його сильний голос, він все-таки далі кричав:

— Будувати цю карколомну лінію тоді, коли вони мали до вибору досконалий, далеко коротший та менше кошковний проєкт компетентних інженірів, який відкинули для особистих амбіцій та особистих зисків, — це злочин!!! Явна крадіж, а тимчасом вони ще досі сидять на своїх тривких престолах у дирекції й з усмішкою щедрости роздають нову роботу направи лінії всякій голоті. Ех! — вигукнув він з огірченням та, напевно, при тім зрезигновано¹⁷ махнув рукою.

Я не сміла обернутися та глянути на нього у страху, щоб, бачучи моє зацікавлення, його не взяла охота вияснити мені цілу справу з самого початку... Не на те я втікла так далеко з Європи, щоб знову віднайти такі самі «справи» аж у Китаю. Китайські «облуди», «дикунські звичаї» та все інше прийму від них з вибачливою усмішкою, щоб тільки відпочити від подібних «європейських справ».

Мої думки перервав тим разом спокійний голос старця:

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

КУПИТИ